

**ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ
ПІДГОТОВКИ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ
З ВОДНИХ ВИДІВ СПОРТУ
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)**

УДК 378.091.12:796.071.4

DOI: 10.12958/2227-2747-2020-2(174)-83-91

Плотнікова Катерина Русланівна,

Аспірантка,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Старобільськ, Україна

plotnikovaek4@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9078-9644>

Для цитування: Плотнікова К. Р. Джерельна база дослідження підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). *Освіта та педагогічна наука*. 2020. № 2 (174). С. 83 – 91.

References (стандарт APA): Plotnikova, K. R. (2020). Dzherelna baza doslidzhennia pidhotovky treneriv-vykladachiv z vodnykh vydiv sportu v zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy (druga polovyna XX – pochatok XXI stolittia) [The Source Base for Research into Training of Water Sports Coaches-Teachers at Higher Education Establishments of Ukraine (the second half of XX – the beginning of XXI century)]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2 (174), 83 – 91 [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Одним з найважливіших завдань історико-педагогічної розвідки є визначення її джерельної бази. Як відомо, джерело – це писемна пам'ятка, документ, на основі якого будується наукове дослідження (Великий тлумачний словник, 2007, с. 291). Саме від сукупності історико-педагогічних джерел, на які спирається науковець, залежить коректність історичних узагальнень, оцінок та інтерпретацій. Вважаємо доцільним розглянути масив джерел, які відображають особливості змісту, форм і методів підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в

закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.). Це дасть змогу показати різноманітність використаних джерел, підтвердити репрезентативність джерельної бази загалом та засвідчити можливість забезпечення достовірності отриманих наукових результатів.

Аналіз актуальних досліджень. До останнього часу, як зазначав Л. Ваховський, проблеми педагогічного джерелознавства у віт-

чизняній історико-педагогічній науці розглядали досить рідко. На необхідності розвитку цього напрямку наполягали Н. Гупан, Н. Дічек, О. Сухомлинська і, як наслідок, у листопаді 2013 року на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії відбулася XII Всеукраїнська історико-педагогічна науково-практична конференція «Джерельна та історіографічна основа сучасних історико-педагогічних досліджень» (Ваховський, 2015, с. 264).

Загальні питання педагогічного джерелознавства розглядали О. Адаменко, Т. Завгородня, С. Золотухіна, В. Шпак та ін. Більшість авторів присвячують свої роботи аналізу джерел дослідження тієї чи тієї історико-педагогічної проблеми. На жаль, публікації, в яких би спеціально розглядалась джерельна база дослідження проблеми підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття відсутні.

Мета статті полягає у виокремленні найголовніших і найцінніших, на наш погляд, груп джерел для дослідження питання підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).

Методологія та методи дослідження. Методологічне значення для нашого дослідження має принцип урахування сукупності фактів, який потребує використання, по можливості, всіх фактів, а не лише тих, які відповідають кон'юктурі, або ж уподобанням автора. Було використано комплекс методів: аналіз, синтез, класифікація, порівняння, узагальнення та систематизація.

Виклад основного матеріалу.

Існує низка різних класифікацій джерельної бази. У нашій роботі ми не ставимо за мету здійснити детальну характеристику кожної з них. Так, у про-

цесі вивчення проблеми підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) нами виокремлено джерела (і на паперових носіях, і в електронних ресурсах) за такими місцями знаходження, а саме: архіви, бібліотеки та особистісні зберігання.

Певну цінність мають архівні матеріали, проте робота з ними потребує особливої підготовки та викликає труднощі щодо доступу й пошуку. Для нашого дослідження архівні джерела – це надзвичайно цінний, інформативний і вкрай необхідний матеріал, який максимально достовірно допоможе встановити події та факти становлення й розвитку процесу підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.).

Основна маса використаних у розвідці архівних матеріалів розкриває соціально-економічні та науково-педагогічні передумови підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України в аналізованій період, а також дозволяє обґрунтувати періодизацію розвитку вітчизняної підготовки фахівців досліджуваної галузі в установлених хронологічних межах. Значну цінність для дослідницької роботи мають архівні джерела з проблеми наукового пошуку з вихідними даними до другої половини ХХ ст., оскільки в бібліотеках документи цього періоду знаходяться в обмеженій кількості.

У ході нашого дослідження ми вивчали архівні матеріали Центральних державних архівних установ України, а саме: матеріали фондів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (фонд № 166 – Народний комісаріат освіти УСРР (Міністерство народної освіти УРСР)). Також задіяно матеріали Державних архівів низ-

ки областей (Дніпропетровської, Львівської, Харківської, Черкаської) та м. Києва.

Вибір державних архівів областей щодо добору документів для висвітлення питання підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) ми обґрунтовуємо першочерговим заснуванням та функціонуванням у досліджуваній період у визначених областях спеціалізованих навчальних закладів фізичної культури і спорту, а також відкриттям факультетів фізичного виховання в педінститутах. У цей історичний період завдання підготовки фахівців зазначеної галузі виконували, перш за все, заклади вищої освіти тих областей, матеріали Державних архівів яких ми використовуємо під час наукового пошуку.

Загалом використання архівних джерел є важливим, оскільки для широкої громадськості доступ до матеріалів Центральних державних архівних установ України та Державних архівів областей викликає певні труднощі. Уведення в науковий обіг раніше не опублікованих матеріалів надасть можливість дослідникам ознайомитися з невідомими фактичними та статистичними даними підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту та встановити хронологію еволюції передумов, становлення й розвитку процесу підготовки фахівців досліджуваної галузі.

Не менш важливу цінність має джерельна база бібліотек, оскільки основний обсяг використаних матеріалів становлять бібліотечні фонди. Безперечно цінними для проведення дослідження є матеріали національних бібліотек та бібліотек загальнодержавного значення: Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (м. Київ), Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені

В. О. Сухомлинського, обласних бібліотек та бібліотек закладів вищої освіти України.

Певний інтерес викликають бібліотеки обласного рівня, які дають можливість установити надзвичайно важливі факти щодо відкриття та роботи в області закладів вищої освіти з підготовки тренерських кадрів, а також знайти інформацію щодо розвитку змісту, засобів, форм і методів підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).

Не менш важливим є використання джерел бібліотек закладів вищої освіти. Обрана тема дослідження змушує нас ретельно опрацьовувати, вивчати та аналізувати матеріали бібліотек закладів вищої освіти України, що, своєю чергою, надасть можливість окреслити головні тенденції підготовки спеціалістів галузі фізичної культури і спорту.

Остання група джерельної бази дослідження, яка виокремлюється за місцем знаходження, – це джерела особового походження (мемуари, листи, документи та ін.). Спілкування з професорами, доцентами, викладачами закладів вищої освіти, досвідченими діячами галузі фізичної культури і спорту, тренерами, спортсменами, студентами дозволило виокремити певну групу особистих документів, які у своєму обсязі створюють більш чітку картину процесу підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). До таких джерел ми відносимо перш за все особисті документи: дипломи про вищу освіту, додатки до дипломів, грамоти, відзнаки та ін.

Усі матеріали, які знаходяться в зазначених вище архівах, бібліотеках та в особистому зберіганні, дозволили нам сформуванню ґрунтовну базу джерел для здійснення наукового пошуку.

Перейдемо до характеристики груп джерел дослідження за видами публікацій. Зазначимо, що оскільки Україна входила до складу СРСР, а соціально-економічні та педагогічні передумови розвитку досліджуваної галузі в Україні взагалі та процес підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) були тотожні цим явищам у Радянському Союзі загалом, то ми приділили увагу подіям, обставинам і звісно джерелам не лише вітчизняного походження.

Вирішення проблеми підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України здійснювалось безпосередньо шляхом удосконалення правових основ системи фізичної культури і спорту, які відображено в нормативно-правових документах: законах, указах, постановах, положеннях тощо. Так, організація цього процесу в досліджуваній період реалізовувалася відповідно до таких джерел: Закону «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР», Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт»; Указів Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»; концепцій Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 – 2020 роки, Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року; листів та методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України щодо організації роботи з фізичного виховання у ЗВО та ін.

Певну цінність має Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР», оскільки саме ним визначено нижню межу наукового дослідження. Набуття чинності цього документа зумовило зміни змісту освіти, пожвавлення в розвитку фізкультурного руху в Україні (Закон, 1958).

Наступний вид джерел – довідкові та енциклопедичні матеріали – надали можливість розкрити сутнісні характеристики основних понять наукового дослідження: «тренер-викладач», «водні види спорту» та ін. Зокрема, при тлумаченні поняттєвого ряду було використано інформацію з таких джерел, як: «Енциклопедичний словник з фізичної культури і спорту» (1963), «Український педагогічний словник» (1997), «Великий тлумачний словник сучасної української мови» (2007), «Енциклопедія освіти» (2008) та ін. (Енциклопедичний словник, 1963; Гончаренко, 1997; Великий тлумачний словник, 2007, с. 291; Енциклопедія освіти, 2008).

Ще один вид джерел, який став у нагоді й дозволив реалізувати завдання дослідження, – статистичні матеріали (зведені статистичні звіти Міністерства освіти УРСР, статистичні щорічники по областях, статистичні довідники, звіти ректорів закладів вищої освіти та ін.). Ці документи дозволяють відстежити зміни щодо кількісних характеристик закладів вищої освіти з підготовки-тренерів викладачів, виявити їхню залежність від суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку суспільства, науково-технічних досягнень тощо.

Певну цінність має література з історії педагогіки й освіти та історії становлення галузі фізичної культури і спорту (Історія педагогіки і освіти, 2001; Історія фізичної культури і спорту, 2005).

Відзначимо в цій групі серію монографій «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку». Усі публікації містять комплексний аналіз педагогічних закладів більшості областей України, особливості становлення й розвитку педагогічної освіти, зокрема й системи підготовки фахівців галузі фізичного виховання та спорту (Вища педагогічна освіта, 2009).

Навчально-методичні джерела, посібники, монографії, періодичні видання та матеріали конференцій дозволили виявити особливості й провідні тенденції підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти в досліджуваний період. Важлива група статей міститься в офіційному виданні НАН України «Віснику Національної академії наук України» та наукових збірниках різних закладів вищої освіти України.

Виокремити в значному масиві публікацій найголовніші практично неможливо, оскільки всі вони певною мірою розкривають сутність аналізованої проблеми та мають свою значущість. Проте доречно все ж звернути особливу увагу на більш близькі за змістом і цікаві для нашого наукового дослідження публікації. Серед них такі праці: «Підготовка педагогічних кадрів з фізичного виховання в Україні (20 – 30-ті роки ХХ століття)» (Півень, 2003), «Становлення системи підготовки кадрів для фізичного виховання та спорту в Україні у другій половині ХХ століття» (Проценко, 2013), «Організація професійної підготовки тренера-викладача до майбутньої професійної діяльності у вищих навчальних закладах України» (Сватєєв, 2011). Особливу групу джерел становлять дисертації та автореферати дисертацій із загальної педагогіки та історії педагогіки, теорії та методики професійної освіти, з фізичної культури та спорту, які за тематикою близькі до нашої проблематики.

Окремі аспекти підготовки тренерів з водних видів спорту відображено в дисертаційних роботах Л. Сущенко «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах» (2003), О. Горбенко «Науково-методичне обґрунтування кадрової потреби сфери фізичної культури і спорту в Україні» (2002), Б. Шияна «Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах» (1997), А. Цьося «Диференційований підхід у процесі професійної підготовки вчителя фізичної культури» (1994) та ін. (Горбенко, 2002; Сущенко, 2003; Цьось, 1994; Шиян, 1997).

Аналіз близьких за тематикою дисертацій дозволив визначити ступінь історико-педагогічного вивчення проблеми, урахувати застосовані теоретико-методологічні підходи, зроблені узагальнення й висновки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, для висвітлення питання підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України було використано сукупність джерел, які розділено на певні групи за кількома ознаками. За місцем знаходження виокремлено джерела архівів, бібліотек та джерела особового походження. Архівні матеріали дозволили ознайомитися з низкою невідомих та малодоступних джерел, дали можливість висвітлити соціально-економічні та педагогічні передумови підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). Бібліотечний масив літературних джерел створив цілісну картину становлення, розвитку загальних основ, змісту, засобів, форм та методів підготовки фахівців. Джерела особового походження внесли уточнення й дозволили відстежити процес удоско-

налення кваліфікаційного складника тренерів-викладачів з водних видів спорту, які здобували освіту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).

У процесі наукового пошуку проаналізовано групи джерел за видами публікацій. Вивчення проблеми підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) ґрунтується на матеріалах, які містять: нормативно-правові документи, довідкові та енциклопедичні джерела, статистичні матеріали, літературу з історії педагогіки та історії фізичної культури і спорту, навчально-методичні видання, дисертації, автореферати, періодичні видання та матеріали конференцій. Означений комплекс джерел загалом є достатнім для реалізації завдань історико-педагогічного дослідження.

Предметом подальшого наукового вивчення можуть стати питання, пов'язані з історіографічним аналізом проблеми підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.).

Література

Ваховський Л. Ц. Репрезентативність джерельної бази історико-педагогічного дослідження. *Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка*. Педагогічні науки. 2015. № 7. Ч. II. С. 264 – 171.

Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. та гол. ред. В. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2007. 1736 с.

Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Харківська область / ред. рада вид.: В. Г. Кремень (гол.) та ін.; редкол. тому: І. Ф. Прокопенко (гол.) та ін. Київ: Знання України, 2009. 431 с.

Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

Горбенко О. В. Науково-методичне обґрунтування кадрової потреби сфери фізичної культури і спорту України: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.0. Львів, 2002. 20 с.

Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

Закон об укрєпленні связи школы с жизнью и о дальнейшем развитии системы народного образования в СССР. Москва: Изд-во «Известие советским депутатам трудящихся СССР», 1958. 30 с.

История педагогики и образования. От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца ХХ в.: учеб. пособие для пед. учеб. заведений / под ред. акад. РАО А. И. Пискунова. 2-е изд., испр. и доп. Москва: ТЦ Сфера, 2001. 512 с.

История физической культуры и спорта: учеб.-метод. комплекс для студ. спец. 1-03 02 01 / сост. и общая ред. В. Ю. Дятлова. Новополюк: УО «ПГУ», 2005. 244 с.

Півень О. Підготовка педагогічних кадрів з фізичного виховання в Україні (20 – 30-ті роки ХХ століття). *Рідна шк.* 2003. № 9 (884). С. 68 – 70.

Проценко У. М. Становлення системи підготовки кадрів для фізичного виховання та спорту в Україні у другій половині 20 століття. *Наук. зап. Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова*. Серія: Педагогічні та історичні науки: зб. наук. статей. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 111. С. 133 – 140.

Святьєв А. В. Організація професійної підготовки тренера-викладача до майбутньої професійної діяльності у вищих навчальних закладах України. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання*. 2011. № 3. С. 140 – 133.

Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2003. 46 с.

Энциклопедический словарь по физической культуре и спорту : в 3-х т. Т. 3: Сабля – яхт-клуб / под. ред. Г. И. Кукушкина. Москва : Физкультура и спорт, 1963. 454 с.

References

Vakhovs'kyj, L. C. (2015). Reprezentatyvnist dzherelnoi bazy istoryko-pedahohichnoho doslidzhennia [Representativeness of the Source Base of Historical and Pedagogical Research]. *Visn. Luhan. nats. un-tu imeni imeni Tarasa Shevchenka. Pedagoghichni nauky – Bulletin of LNU named after Taras Shevchenko. Pedagogical sciences*, 7, 264 – 171 [in Ukrainian].

Busel, V. (Eds.). (2007). Velykyi tlu-machnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language]. Kyiv; Irpinj : Perun [in Ukrainian].

Kremenj, V. Gh. (Eds.). (2007). Vyshcha pedahohichna osvita i nauka Ukrainy: istoriia, sohodennia ta perspektyvy rozvytku. Kharkivska oblast [Higher Pedagogical Education and Science of Ukraine: History, Present and Prospects of Development]. Kyiv : Znannja Ukrainy [in Ukrainian].

Ghoncharenko, S. U. (1997). Ukrain-skyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].

Ghorbenko, O. V. (2002). Naukovometodychne obgruntuvannja kadrovoji potreby sfery fizychnoji kuljтуры i sportu Ukrainy [Scientific and Methodological Substantiation of Personnel Needs in the Field of Physical Culture and Sports of Ukraine]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ljviv : Ljvivs'kyj derzh. un-t fiz. kuljтуры [in Ukrainian].

Kreminj, V. Gh. (Eds.). (2008). Encyklopedija osvity [Encyclopedia of Education]. Kyjiv: Jurinkom Inter [in Ukrainian].

Zakon ob ukreplenii svyazi shkoly s zhizn'yu i o dal'nejshem razvitii sistemy narodnogo obrazovaniya v SSSR [The Law on Strengthening the Connection of School with Life and on the Further Development of the System of Public Education in the USSR]. Moscow : Izd-vo «Izvestie sovetskim deputatam trudyashchihsya SSSR» [in Russian].

Piskunov, A. I. (Eds.). (2001). Istoriya pedagogiki i obrazovaniya. Ot zarozhdeniya vospitaniya v pervobytnom obshchestve do konca XX v. [History of Pedagogy and Education. From the Birth of Education in Primitive Society to the End of the Twentieth Century]. Moscow : TC Sfera [in Russian].

Dyatlov, V. Yu. (Eds.). (2005). Istoriya fizicheskoi kul'tury i sporta [History of Physical Culture and Sports]. Novopolock : UO «PGU» [in Russian].

Pivenj, O. (2003). Pidghotovka pedagoghichnykh kadriv z fizychnogho vykhovannja v Ukraini (20-30-ti roky XX stolittja) [Training of Teachers in Physical Education in Ukraine (20-30-ies of XX century)]. *Ridna shk. – Native school*, 9 (884), 68 – 70 [in Ukrainian].

Procenko, U. M. (2013). Stanovlennja systemy pidghotovky kadriv dlja fizychnogho vykhovannja ta sportu v Ukraini u drugij polovyni 20 stolittja [Formation of the Training System for Physical Education and Sports in Ukraine in the Second Half of the 20th century]. *Naukovi zapysky Nacionaljnogho pedagoghichnogho universytetu imeni M. P. Draghomanova. Serija: Pedagoghichni ta istorychni nauky – Scientific journal of National Pedagogical Draghomanov University*, 111, 133 – 140 [in Ukrainian].

Svatjjev, A. V. (2011). Orghanizacija profesijnoji pidghotovky trenera-vykladacha do majbutnjoji profesijnoji dijalnosti u vyshhykh navchaljnykh zakladakh Ukrainy

[Organization of Professional Training of a Trainer-teacher for Future Professional Activity in Higher Educational Institutions of Ukraine]. *Pedagoghika, psykholohija ta medyko-biologhichni problemy fizychnogo vykhovannja – Pedagogy, Psychology and Medical and Biological Problems of Physical Education*, 3, 140–133. Retrieved from <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-10/09savhee.pdf> [in Ukrainian].

Sushhenko, L. P. (2003). *Teoretyko-metodologhichni zasady profesijnoi pidhotovky majbutnikh fakhivciv fizychnogo vykhovannja ta sportu u vyshhykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and Methodological Principles of Professional Training of Future Specialists in Physical Education and Sports in Higher Educational Institutions]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv : Instytut pedagoghiky i psykholohiji profesijnoi osvity APN Ukrajinu [in Ukrainian].

Kukushkin, G. I. (Eds.). (1963). *Enciklopedicheskiy slovar' po fizicheskoy kul'ture i sportu* [Encyclopedic Dictionary of Physical Culture and Sports]. (Vols. 3). Moscow : Fizkul'tura i sport [in Russian].

Плотникова К. Р. Джерельна база дослідження підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)

У статті здійснено аналіз джерельної бази питання підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України. У процесі дослідження використано сукупність джерел, які розділено на певні групи за кількома ознаками. За місцем знаходження виокремлено джерела архівів, бібліотек та особисті джерела. Охарактеризовано низку невідомих та малодоступних джерел, які надали можливість висвітлити соціально-економічні та педагогічні пе-

редумови підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). Розглянуто бібліотечний масив літературних джерел щодо уявлення картини становлення, розвитку загальних основ, змісту, засобів, форм та методів підготовки фахівців. Здійснено аналіз документів власного зберігання, які внесли уточнення й дозволили відстежити процес удосконалення кваліфікаційного складника тренерів-викладачів з водних видів спорту під час здобування освіти в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). Проаналізовано групи джерел за видами публікацій.

Установлено, що вивчення проблеми підготовки тренерів-викладачів з водних видів спорту в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) ґрунтується на матеріалах, які містять: нормативно-правові документи, довідкові та енциклопедичні джерела, статистичні матеріали, літературу з історії педагогіки та історії фізичної культури і спорту, навчально-методичні видання, дисертації, автореферати, періодичні видання та матеріали конференцій.

Ключові слова: джерельна база дослідження, викладач, тренер, тренер-викладач, освіта, заклади вищої освіти, підготовка.

Плотникова Е. Р. Источниковая база исследования подготовки тренеров-преподавателей по водным видам спорта в учреждениях высшего образования Украины (вторая половина ХХ – начало ХХІ века)

В статье осуществлен анализ источниковой базы вопроса подготовки тренеров-преподавателей по водным видам спорта в учреждениях высшего образования Украины. В процессе исследования были использованы совокупность источ-

ников, которые разделены на определенные группы по нескольким признакам. По месту нахождения выделены источники архивов, библиотек и личные источники. Охарактеризованы ряд неизвестных и малодоступных источников, которые предоставили возможность осветить социально-экономические и педагогические предпосылки подготовки тренеров-преподавателей по водным видам спорта в учреждениях высшего образования Украины (вторая половина XX – начало XXI века). Рассмотрен библиотечный массив литературных источников о представлении картины становления, развития общих основ, содержания, средств, форм и методов подготовки специалистов. Осуществлен анализ документов личных архивов, которые внесли уточнения и позволили отследить процесс совершенствования квалификационной составляющей тренеров-преподавателей по водным видам спорта в ходе получения образования в учреждениях высшего образования Украины (вторая половина XX – начало XXI века). Проанализированы группы источников по видам публикаций. Установлено, что изучение проблемы подготовки тренеров-преподавателей по водным видам спорта в учреждениях высшего образования Украины (вторая половина XX – начало XXI века) основывается на материалах, которые содержат: нормативно-правовые документы, справочные и энциклопедические источники, статистические материалы, литературу по истории педагогики и истории физической культуры и спорта, учебно-методические издания, диссертации, авторефераты, периодические издания и материалы конференций.

Ключевые слова: база источников исследования, преподаватель, тренер, тренер-преподаватель, образование, высшие учебные заведения, подготовка.

Plotnikova K. R. The Source Base for Research into Training of Water Sports Coaches-Teachers at Higher Education Establishments of Ukraine (the second half of XX – the beginning of XXI century)

The article analyses the source base of the issue of training water sports coaches-teachers in higher education institutions of Ukraine. The study has used a set of sources divided into certain groups on several grounds. Sources of archives, libraries and sources of own storage have been singled out according to the location. A number of unknown and inaccessible sources have been described. They have enabled the author to highlight the socio-economic and pedagogical preconditions for training of water sports coaches-teachers in higher education institutions of Ukraine (the second half of XX – the beginning of XXI century). The library array of literary sources relevant for the representation of a picture of the formation, development of the general bases, the maintenance, means, forms and methods of training the specialists has been addressed. Self-storage documents have also been studied. This has elucidated and allowed to track the process of improving the qualification component of water sports coaches-teachers in the process of training in higher education institutions of Ukraine (the second half of XX – the beginning of XXI century). Groups of sources according to the types of publications have been analysed.

It has been discovered that the study of the problem of training of water sports coaches-teachers in higher education institutions of Ukraine (the second half of XX – the beginning of XXI century) is based on materials that contain: legal documents, reference and encyclopedic sources, statistical materials, literary works on History of Pedagogy and History of Physical Education and Sports, educational and methodical publications, dissertations, abstracts, periodicals and conference materials.

Key words: source base for research, teacher, coach, coach-teacher, education, higher education institutions, training.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бутенко Людмила Леонідівна – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ, Україна), доцент кафедри педагогіки.

Дробін Андрій Анатолійович – кандидат педагогічних наук, Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» (м. Кропивницький, Україна), методист науково-методичної лабораторії природничо-математичних дисциплін.

Кононов Ілля Федорович – доктор соціологічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ, Україна), завідувач кафедри філософії та соціології.

Морозова Марія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ, Україна), доцент кафедри товарознавства, торговельного підприємництва та експертизи товарів.

Плотнікова Катерина Русланівна – аспірантка ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ, Україна).

Сєваст'янова Олена Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ, Україна), доцент кафедри педагогіки.

Чжоу Сюйлін – аспірант ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ, Україна).

Шама Ірина Петрівна – кандидат педагогічних наук, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ, Україна), старший викладач кафедри педагогіки.